

SUFIZMO KULTŪROS ASPEKTAI

„Vieną rytą sode nuskyčiau gėlę, netikėtai išdygo Sodininkas, ir aš išsigandau.

„Ko jaudinies dėl gėlės, kai esu atidavęs tau visą Sodą“ (RUMI)*

Tai labai trumpas poetinis įvadas į sufizmo ir jo kultūros pristatymą ir šios eilės pasako daug, gal tiek ir pakaktų... Susipažinti su sufizmo kultūra nėra paprasta, nėra daug literatūros. **Dr. Zahurul Hussan Sharib knyga "Sufijų kultūra"** yra viena pirmųjų knygų įvedančių į sufijų kultūrą, tradicijas, moralės ir elgesio normas, praktikas, ritualus. Taip pat pristatyme bus cituojama Rumi poezija iš **„Meilės ir išminties knygos“, 2017**, kuri bus poetinė sufizmo kultūros kai kurių bruožų iliustracija. Daug minčių davė Gudri Šach Baba III, „Rah-e-Tasawuuf. Misticizmo kelias“, Hazrato Khavadža Muin Uddin Hasan Čišti **„Khavadža Muin Uddin Hasan Čišti Meditacijos“**.

Trumpa sufizmo istorija: pirmame tūkstantmetyje ir pirmoje antrojo tūkstantmečio pusėje buvo sufizmo augimo ir klestėjimo etapas. Pradžioje sufizmui būdingas asketizmas, vėliau transformavosi, atsivėrė visuomenei, darė įtaką šalies vadovams savo išsilavinimu, įžvalgomis, literatūra, poezija, menais, muzika. Sufizmas dažnai tarnavo visuomenės pokyčiams. Sufizmo kilimas buvo greitas ir ryškus. Deja, vėliau smukimas vedė vos ne iki išnykimo ribos. 14 a. sufizmas tampa reguliuojamas valstybės, vėliau Turkijos, Irano valdžia netgi uždraudė sufizmą. Tačiau sufizmas išliko ir šių dienų visuomenei, žmogui, turi ką pasiūlyti ir pasakyti.

Bendra sufizmo charakteristika: Sufizmas įvardinamas kaip misticizmas, dar tiksliau - meilės misticizmas. Daugelis dalykų yra užkoduoti, pridengti tam tikru šydu, todėl jie žinomi tik praktikuojantiems, o pašaliečiams suprasti daug ką sudėtingiau. Galima teigti, kad sufizmo kultūra turi savo šydą. 13 a. poeto Rumi kūryba yra labai ryškus pavyzdys, ji persmelkta **misticizmo**, kuriam atskleisti jis naudoja daug simbolių. Mistinę kalbą suprasti dažnai nėra lengva.

„Jei pasakytum dar negimusiam kūdikiui, kad kitapus įsčių plyti nuostabus pasaulis, kur žalios pievos ir vešlūs sodai, aukšti kalnai ir plačios jūros, kur dangų apšviečia saulė ir mėnulis, nepatikėtų kūdikis tokia nesąmone. Būdamas tamsioje įsčiose, kaip jis galėtų įsivaizduoti neapsakomą šio pasaulio didybę? Lygiai taip, kai mistikai kalba apie pasaulius anapus kvapų ir spalvų, paprastas žmogus, apkurtes nuo godulio ir apakintas naudos troškimo, nepajėgia suvokti jų tikrovės“ (Rumi 17 psl.).

Sufizmas yra **kelionė ir ieškojimai**, žmogaus vidinio pasaulio potencialo atskleidimas, kuri dažniausia yra "mieganti". Sufizmas siekia pažadinti tas „miegančias“ jėgas, veda link savęs atsisakymo, intuícijos išlavavimo, vidinių ieškojimų, nes išorinis pasaulis yra tik dalis realybės. Sufijui gyvenimas yra piligriminė kelionė. Išorinė piligrimystė atliekama išleidžiant auksą ir sidabrą, bet tikroji – aukojant širdį ir gyvenimą.

Sufizmo tikslas yra gyvenimas, kuris veda prie grožio, tiesos ir harmonijos. Sakoma, kad sufizmo negalima išmokti, jį gama tik patirti praktikuojant, perkeičiant save. Sufizme augama pereinant tam tikrus lygius ir stoteles, kurių kiekviena yra dovana ir pasiekimas. Sufijus siekia tobulumo - iš vienos pusės išminties, žinių ir veiklos, iš kitos pusės meilės, harmonijos, grožio. Visur siekiama balanso: tarp proto ir širdies, jėgos ir išminties, veiklos ir poilsio, tačiau nėra tikslo siekti valdžios ar ją įtakoti. Gyvenimas skirtas savirealizacijai, tarnavimui ir paklusnumui Kūrėjui.

Sufizmo kultūros, etikos ir moralės esminės sampratos

Pasaulis yra vienis

Sufijai yra neprisirišę prie materialių dalykų ir turtų, tačiau jie juokiasi su pasauliu ir verkia su pasauliu. Sakoma, kad nuo gimimo iki kapo žmogų lydi skausmas. Troškimai suteikia skausmą ir liūdesį. Norit išsilaisvinti nuo kentėjimo, reikia atsakyti troškimų, pavydo, pykčio, neapykantos ir aistros. Idealu gyventi aukojant, nuosaikiai kalbant ir kiekvieną dieną išgyventi be dėmės. Negalima įžeisti, sužeisti žmonijos. Taika ir gera valia turi būti pagrindiniai principai. Sufijui vidaus priešas yra pavojingesnis nei išorės.

Jis gerbia visas religijas, Dievą mato visur, kiekviename objekte. Dievas yra ne konkrečioje šventykloje, bet visur, Dievas yra laisvas nuo tam tikros formos ir neturintis konkretaus vardo. Kokiu vardu jį bepavadintum jis bus Dievas (Allah). Visa suvesti į Vienį, matyti Vienį, pažinti Vienį, pasikliauti Vieniu. Klaidinga mąstyti sąvoka „esu aš“ ir yra Dievo būtis. Nėra jokios kitos būties, tik D. Visa, kas yra visatoje yra D. buvimas. Tol, kol tavo žvilgsnis nukreiptas į tave, tu nematysi D. Kai nebus „tarpo“ tarp tavęs ir D., tuomet Jį pamatysi. Nėra jokios kitos būties išskyrus Vieną. Neegzistuoja du. Viską gali vadinti Dievybe arba Esiybe. Rumi žmoniją taip pat traktuoja kaip vieną visumą. Žmogus yra vienyje su Dievu.

„Aš suteikiu formą eilėraščiams, Tu įkvepi jiems dvasią, nors ne, aš klystu, abi ateina iš Tavęs. Būk pagarbintas danguje ir ant žemės per amžius, kad žmonės taptų vienu širdimi, vienu siekdami tikslo ir vienu su Dievu. Tegu išnyksta atskirtis ir dvilypumas, nes tikras gyvenimas esti tik sąjungoje. Atpažinimo akimirka mūsų sielos prisimins buvusios vienu nuo pačios pradžios“ (Rumi 202 psl.).

„Ištirpau lyg druskos kruopelė tavo Ramybės jūroje. Neliko nieko, nei tikėjimo, nei tikrumo, nei abejonės. Mano širdyje užgimė žvaigždė, ir visi pasauliai ištirpo joje“ (Rumi 214 psl.).

Visuomenės samprata

Esminiai žodžiai - susitaikymas, kitų neišnaudojimas, siekimas bendradarbiauti. Teigiama, kad harmoningai dirbanti visuomenė, bendrija gali atnešti pažangą žmonijai. Bendraujama su visais visuomenės sluoksniais, nežiūrint padėties, religijos, turto, profesijos ir t.t. Pagrindinis principas yra universalioji meilė, gerumas ir rūpestis.

Žmoniją traktuoja kaip broliją - visi lygūs, nepriklausomai nuo amžiaus, kraujo, protinių gebėjimų, pareigų ir kt. Pradžioje ir buvo visi lygūs, bet evoliucijos eigoje, kovos tarp dvasinio ir materialaus eigoje, žmonija keitėsi. Jstatymai įteisino kovą už egzistencinius dalykus. Sufizmas remia ne konkurenciją, bet bendrus siekius, bendrus darbus. Sufijai save vadina žmonijos „vyresniaisiais broliais“, jaunesnius palydi su meile, siekdami apsaugoti, padėti pasiekti aukštesnę pakopą. Dievas sukūrė skirtingus žmones, bet jie turi būti kartu.

Visuomenės pagrindas turėtų būti teisingumas, apimantis moralines ir socialines pareigas, o jas turi atlikti kiekvienas visuomenės narys. Pabrėžiama vargšų, nuskriaustųjų ir suluošintų žmonių poreikiai.

Gėrio ir blogio samprata

Sufizme gėris yra tai, kas dera su Dievo valia, bloga, kas Jo valiai prieštarauja. Žmonės turi skirtingą gėrio ir blogio supratimą, tai priklauso nuo konkretaus žmogaus dvasinio lygio. Gėris

nušvitusiais sielai, gali būti blogis mažai pažengusiai. Tačiau žmogus turi teisę pasirinkti. Moralė, jos normos, tai pagrindas siekiant gilesnio vidinio gyvenimo.

Sufijaus portreto eskizas

Sufijai paprasti, kuklūs, tylūs, nesididžiuoja savo išmintimi, žiniomis, šventumu, pamaldumu. Jie pamišta save. Visus pasitinka su besišypsančiu veidu. Paprastai jų aukšta moralė jiems užtarnauja pagarbą, susižavėjimą, pasitikėjimą.

Nepastebimas, neturi išskirtinių žymių. Juos gali atpažinti tik pažengusi siela. Jie nėra matomi prie pasaulinių pozicijų. Vieši plojimai ar kritika jam nerūpi. Sufijus priima pasaulį kaip tiltą. Jis eina juo, bet tik tiek. Jis laikosi vaikiško paprastumo ir priima visus vienodai. Nevertina ir nesprendžia pagal išorę, charakterį. Gyvenimas turi būti harmonijos, balanso, grožio, meilės ir tiesos simbolis. Tačiau jis eina kovos keliu, ypač vidinės kovos. Sufijus neturi būti abejingas, jis turi paliesti gyvenimą taip, kad širdis taptų meilės centru, kad tiesa pasiektų žmonės ir jie iš tamsos eitų į šviesą.

Nesavanaudiškas: gyvenimo tikslas yra tarnystė žmonijai. Jų patarnavimai neįpareigoja kitų. Tarnystė yra malda. Tarnavimas yra buvimas švyturiu kitiems. Būdinga tiesioginė tarnystė - teikiant maistą, pinigus, ligonių lankymas, pasidalinimas skausmu ir liūdesiu. Sufijus žino, kad nesavanaudiškas tarnavimas suteikia labai didelę jėgą. Tarnavimas yra tarnavimas Dievui.

Nuolat ugdantis save: ugdomas protas, moralė ir dvasia. Naudojamos įvairios praktikos (meditacija, kvėpavimo pratimai, fizinė mankšta). Mintys ir idėjos turi būti tyros. Neturi blaškytis ir domėtis kitų žmonių reikalais, kalbomis (Ką mąstai, tuo ir tampi). Ramus protas yra didelis turtas ir palaima. Nusiminimas, vilties netekimas yra pasitikėjimo Dievu praradimas. Skausmas ir malonumas yra tik akimirkos, kurios praeina. Sėkmė ir nesėkmė tai tik du požiūriai. Žmogus yra karalystė ir jos valdymas yra menas. Kiekvienas turi valdyti savo protą ir kūną. Prisiiršimas prie pasaulio dalykų trukdo dvasinį augimą. *Pasaulis tai didelis turkus, kurį geriau praeiti kaip žiūrovui ir neįsivelti į pirkimo sandorius.*

Siekiantis save nugalėti: užkariauti šalį nėra pasiekimas, daug didesnis mūšis yra užkariauti save. Savęs nugalėjimas yra laiptai į dvasinį augimą, vidinį apsivalymą ir nušvitimą. Kai žmogaus elgesys išmintingas, kalba švelni, darbas harmoningas, tuomet gyvenimas laimingas. Tačiau žmogus labai prieštaringas, kalba viena, o gyvena kitaip. Žmogus yra savo aistrų vergas. Apsivalymui reikia daug pastangų, maldos ir mokytojo vedimo. Sufijai siekia išugdyti savo vidinę jėgą, kad galėtų padėti ir keisti visuomenę. Siela trokšta ramybės, kurios nerasi pasaulio šurmulyje. Dvasinis gyvenimas pakylėja žmogų. Turėti ramybę, tai turėti širdį, kuri siekia ir paklūsta amžinybei. Net didžiausioje audroje tokia siela rami. Geros mintys pakelia sielą, o mintys valdo veiksmus.

„Ko ieškai, mano drauge, šitaip giliai paniręs į žemiškuosius reikalus? Jeigu nesistengi dėl Dvasios, tavo duona liks neiškepusi, o likimas neišsipildęs. Nešvaistyk gyvenimo puošdamas savo antkapį, Geriau kapą iškask ir palaidok savąjį ego, paklusk Jam ir Jo dvelksmas vėl užpildys tavo gyvenimą“ (Rumi, 173 psl.).

Atlaidus: atlaidumas yra dieviška savybė, bet tai individualus veiksmas, jo nepritaikysi valstybės lygio įstatymui. Valstybės įstatymai (deja) pagrįsti nuostata „akis už akį, dantis už dantį“. Žmogus yra silpnas ir daro klaidas. Atleidimu galima „laimėti“ žmogų. Atleidimas yra pažengusios sielos ženklas.

Mylintis Dievą: Dievo meilės siekimas yra svarbiausia. Siekiama apvalyti savastį ir ją ištirpinti mintyse apie Dievą. Dievo meilės siekimui reikalingos žinios, praktika ir nuoširdumas. Praktika be nuoširdumo yra parodomoji, ji bevertė. Taip pat svarbus širdies skaistumas, pastovi malda. Siekiant susijungti su D., turi visą laiką, visa širdimi ir siela jį prisiminti.

„Mano Svečias pasirodė netikėtai. Krūptelėjusi mana širdis paklausė: „Kas ten?“ „Šlovingasis mėnulis“, atsakė mano siela. Svečias buvo namuose, bet mes tarsį pamišėliai lakstėme gatvėmis ieškodami jo. „Aš čia“- jis šaukė iš vidaus, o mes tarsį balandžiai ulbėjome: „kur, kur esi?“ Taip minia susirenka naktį šaukdama: „gelbėkit, gelbėkit, vagis“, o vagis stovintis tarpe jų, irgi šaukia, jo šūksmus stelbia ir skandina minia. Posakis „jis yra su tavimi“ reiškia – kai ieškai Jo, Jis su tavimi, arčiau tavęs nei tu pats, tad kam ieškoti kitapus? Tirpk tarsį sniegas, nuplauk savąjį aš nuo savęs ir leiski meilei tavo sieloj augti tyliai, kaip lelija“ (Rumi, 21 psl.)

„Šviesos, kuri yra gyvybės šaltinis išminčiui, silpnojo akys neištveria. Ugnis, skirta geležiai lydėti, netinka obuoliams kepti, jiems reikia ramesnio karščio. Tačiau tokia liepsna yra per švelni derviui, kuris, kaip geležis, noriai traukia šį liepsningą karštį savępi. Vilkdamas sunkią naštą, laimingas ir įraudęs, jis žengia į pačią liepsnų širdį, skandindamas savo esybę ugnį. Jis yra pasaulio širdis, nes Dievo veiksmės laukas yra ne kūnas, o širdis“ (Rumi 39 psl.)

Rumi sako, kad „nepalietas Meilės yra tarsį besparnis paukštis. Ką jis išmano apie pasaulį, Žinančiojo nepažindamas?“ Savo kūryboje jis **mokėsi ir mokė meilės**, ieškojo kelio ir būdo kaip atsiduoti D (Mylimajam), su juo susiliesti, tapti vienu. Rumi buvo tikras, kad žmoguje didžiulis žinių ir išminties rezervuaras, kuriam reikia leisti atsiverti. Jam meilė buvo pažinimo ir gyvenimo šaltinis, aprėpiantis pačius giliausius klodus ir pakopas, susijusi su būties pamatais, su gyvenimu nuolatinėje mirties akivaizdoje. Dievas sufizme ir Rumi poezijoje yra pagrindinė ašis. Rumi tikėjo, kad dvasia po dieviško ego atskyrimo praeina vystymosi kelią ir priartėja prie to paties. Visata paklūsta šiam dėsniai, o jo pagrindas yra meilė. Adomo nuopuolis yra ego atsiskyrimas nuo visuotino Dieviškumo. Ir tai universalus reiškiny.

„Prašyk Dievo meilės, ne gyvenimo, prašyk Dievo sielos maisto, ne duonos. Sukurtų būtybių pasaulis yra kaip tyras vanduo, kuriame švyti Dievo savybės. Žinojimas, teisingumas, malonė atsispindi vandeny kaip dangaus žvaigždės. Ateina karta po kartos, tačiau mėnulis vis toks pats. Keičiasi laikai ir žmonės, tačiau išminties ir teisingumo esmė lieka ta pati. Gražieji atspindi Dievo Grožį, mylėti grožį reiškia mylėti Jį“ (Rumi, 55 psl.):

„Yra kita kalba anapus kalbos, kita vieta anapus dangaus ir pragaro. Brangakmeniai kasami kitoje kasykloje, širdis semia šviesą iš kito šaltinio“ (Rumi, 194 psl.)

„Nešiesi pilną krepšį duonos, tačiau prašinėji trupinių, eidamas nuo durų iki durų. Esi vandeny iki kelių, tačiau maldauji gurkšnio iš kiekvieno sutiktojo. Kodėl esi toks aklas ir užsispyręs? Verčiau elgetauki prie savo širdies durų“ (Rumi, 61 psl.)

Sufijus yra tylą: tylą reikšmingą gyvenimo dalį (nes liežuvis pavojingesnis už kardą). Tyla gali būti: liežuvio tylą (gali ir sugeba praktikuoti visi); širdies tylą (reikalinga daug praktikos ir pastangų) ir sielos tylą (daug koncentracijos, tikėjimo – tik labai pažengę). Draugų tylą – svarbiausios širdies paslaptys neturi būti atveriamos, negalima atverti Dievo žodžių, tai ką matė, išgirdo iš Jo. Rumi daug kalba apie tylą. Tačiau pats maištauja, atverdama savo išgyvenimus. Rumi poezija yra mokėjimas klausytis. Sufizmo etikoje klausymasis yra pirma kalbėjimo.

„Žmogus slepias už savo žodžių, jo liežuvis yra užuolaida virš sielos durų. Kai vėjo gūsis kilsteli užuolaidą, pasimato vidaus slaptuma, tu regi, kas ten slypi, auksas ar gyvatės, perlai ar skorpionai. Tuščia kalba liejas iš žmogaus lengvai, tik išminčiai laikosi tylos.... (Rumi, 38 psl.).

„Gabendamas savo mantą tylos link, ieškok ženklų kelyje, tačiau nepagalvok esąs vienas iš jų. Nenuleisk akių nuo pranašo draugų, jie tavo kelrodės žvaigždės. Tylėk, nes žodžiai tik temdo tavo regėjimą“ (Rumi, 96 psl.).

Muzika: Rumi tikėjo, kad muzika, poezija ir šokis yra kelias pasiekti Dievą. Jis poeziją kūrė ne taip, kaip mes tokią kūrybą suprantame šiandien. Poeziją, muziką ir šokį jis įtraukė į religinę praktiką. Jis sukdavosi šokdamas, medituodamas ir kartu kurdamas poeziją, kurią skaitydavo balsu. Poetui mirus tas šokis tapo tradicinis, ir šiandien jį atlieka Besisukančių dervišų ordino nariai.

„Sveika, saldžioji melodija. Tu atneši ženklus iš neregimybės, tu atneši gyvybę šiam mirusių pasauliui. Aplenk mano ausį ir sukūrėk mano sielą, pakylėk ją ligi užburto pasaulio, kur nunešei mano širdį. Tavo teikiamas džiaugsmas liudija tavo ilgai siurbčiojus dieviškąjį vyną, tavo saldumas liudija ragavus dieviškojo nektaro. Iš tavo pasėtų sėklų ima želti nauji daigai“ (Rumi, 74 psl.).

Tai tik keletas aspektų iš paslaptingo ir sudėtingo sufizmo kultūros paveikslas. Sufizmo kultūros tema yra plati, ją būtų galima tęsti, į ją būtų galima gilintis toliau kituose pristatymuose.

Literatūra:

* **Rumi** „Meilės ir išminties knyga“, 2017.

Dr. Zahurul Hussan Sharib "The Culture of the Sufis", 1999 .

Gudri Šach Baba III, „Rah-e-Tasawuuf. **Misticizmo kelias**“

Hazrato Khavadža Muin Uddin Hasan Čišti „**Khavadža Muin Uddin Hasan Čišti Meditacijos**“